

BROCHÓW

Lokalizacja (historyczna i współczesna)

BROCHÓW, dawny powiat sochaczewski woj. rawskiego (ob. powiat sochaczewski, woj. mazowieckie) / dawny dekanat sochaczewski archidiecezji warszawskiej (ob. dekanat Sochaczew archidiecezji warszawskiej)

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW.ŚW. JANA CHRZCICIELA I ROCHA, kompletna polichromia wnętrza (ob. rekonstrukcja z kreacją nowych elementów)

Datowanie (z fazami)

ok. 1561, rekonstrukcja 2009-2010

Fundator / fundatorzy (odpowiednio do faz)

Jan z Brochowa Brochowski, wojski warszawski, żona Katarzyna z Ławskich i synowie Stanisław i Jan

Wykonawcy (osoby, warsztat, krąg artystyczny) – pierwotni i wtórni

proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka (atryb.), wyk. nieustalona pracownia z Warszawy lub Płocka (atryb.)

Historia powstania

Kościół murowany z lat 1550-1561 w stylu późnorenesansowym, inkastelowany, w typie trójnawowej bazyliki z prezbiterium zamkniętym absydą z nadbudową wieżową i dwuwieżową fasadą, nakryty sklepieniami kolebkowymi, w absydzie konchą parasolową i (na piętrze) kopułą w wieży wschodniej z nałożonymi gęstymi sieciami listowo-kasetonowymi wzorowanymi na kompozycji późnorenesansowych i manierystycznych drewnianych stropów Veneto i na grafikach z traktatu Sebastiana Serlia, udekorowany kompleksową polichromią ścienną obejmującą pierwotnie zespół sklepień, podziały architektoniczne oraz tablicę poświęcenia kościoła w 1561 r. przy wejściu do zakrystii.

Przekształcenia, remonty, konserwacje

Kościół odremontowany w latach 1662-1665 kosztem Olbrachta Adriana Lasockiego, sędziego wyszogrodzkiego, następnie 1816 przez proboszcza ks. Jana Duchnowskiego, restauracje wnętrza 1868 i w końcu XIX w.; bardzo poważnie uszkodzony w trakcie walk niemiecko-rosyjskich w 1915 r., odbudowany w latach 1924-1929 przez Jarosława Wojciechowskiego i Tymoteusza Sawickiego, ponownie uszkodzony we wrześniu 1939 r. w czasie bitwy nad Bzurą, odbudowany wg wcześniejszej koncepcji 1946-1949. Polichromia renesansowa znana z fotografii archiwalnych sprzed 1915 i 1920-1924, wówczas relikty zatynkowane; po zniszczeniach II. wojny światowej nieodtworzona, 1990-1999 kompleksowy remont budowlany, 2008-2010 w ramach kompleksowej rewitalizacji i doposażania wnętrza świątyni w związku z Rokiem Chopinowskim odkrycie relikwii oryginału w północno-wschodniej części sklepienia prezbiterium, w pozostałych miejscach rekonstrukcja z elementami kreacji nowych uzupełniających elementów programu na ścianach bocznych i podziałach artykulacji, wyk. firma Monument Service Marcina Kozarzewskiego z Michałowic pod Warszawą, konsultacje prof. dr hab. Maria Lubryczyńska, ASP Warszawa. Tablicę poświęcenia kościoła, przeniesiono z niezrozumiałych przyczyn na jeden z filarów południowych korpusu i zrekonstruowano wadliwie w białym marmurze ze złożonymi literami.

Kompozycja / układ

Malatura brochowska wykonana analogicznie z dwiema odkrytymi i przebadanymi wcześniej polichromiami projektu Giovanniego Battisty Venetusa w Pułtusku i Broku, przekrywająca wszystkie podziały sieci sklepień i konchy w absydzie. Na podstawie zdjęć archiwalnych i ocalonego fragmentu wiadomo, że listwy miały prostą iluzjonistyczną dekorację pasową z przewagą jasnej czerwieni, błękitu i bieli, w kasetonach o niebieskich tłach umieszczono rozety *en camaieu* koliste i czterodzielne różnych wersji, a w polach między nimi inspirowane motywami groteskowymi podobnie ugrowe pęki z wychodzącymi pędami roślinnymi.

Ikonografia

Dekoracja architektoniczno-ornamentalna, pozbawiona pierwotnie czytelnych elementów figuralnych, emblematycznych czy tekstowych programu ikonograficznego.

Analiza formalno-stylistyczna

Malatura renesansowa w Brochowie należy do grupy polichromii tzw. grupy pułtuskiej, wspólnie z dekoracjami w prezbiterium i nawie głównej oraz bocznej kaplicy grobowej biskupa Andrzeja Noskowskiego kolegiaty w Pułtusku i na sklepieniach fary w Broku. Dokumentacja fotograficzna sprzed 1915 i po 1920 r. nie ujawniła istnienia elementów figuralnych, można więc przyjąć tezę o jej wtórności względem obu wymienionych zespołów. Za jej powstanie byli najprawdopodobniej odpowiedzialni ci sami twórcy, Giovanni Battista Venetus jako projektant świątyni i potwierdzony źródłowo *delineator* polichromii pułtuskiej, jak i malarz cechowy Wojciech z Warszawy.

Źródła i literatura przedmiotu

Zygmunt Bokowski, *Obronny kościół w Brochowie i jego odbudowa*, „Ochrona Zabytków Sztuki”, 2: 1930/1931, z. 1-4, s. 103-113, ryc. 72, 73, 80, 82; *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 10: *Województwo warszawskie*, red. I. Galicka i H. Sygietyńska, z. 24: *Powiat sochaczewski*, oprac. I. Galicka, H. Sygietyńska, D. Kaczmarzyk, Warszawa 1973, s. 1-3; Z. Skiełczyński, A. Orszulik, *Dawny Brochów*, Leszno 1993, s. 22-25; Marcin Kozarzewski, Andrzej Karolczak, *Polichromia kościoła w Brochowie: badania, konserwacja, kreacja*, „Renowacje i Zabytki”, nr 2 (34), 2010, s. 171-176; M. Wardzyński, *Sztuka nowożytna na Mazowszu – zarys problematyki*, [w:] *Dzieje Mazowsza*, t. 2, *Lata 1527 – 1794*, red. J. Tyszkiewicz, Pułtusk 2015, s. 639, il. nlb.

Fotografie:

Brochów, kościół par. pw. św.św. Jana Chrzciciela i Rocha, widok ogólny wnętrza w kierunku prezbiterium, rekonstrukcja polichromii wnętrza, po 1561, 2009-2010, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka (atryb.), wyk. nieustalona pracownia malarska z Warszawy lub Płocka (atryb.), fot. MW, 2016.

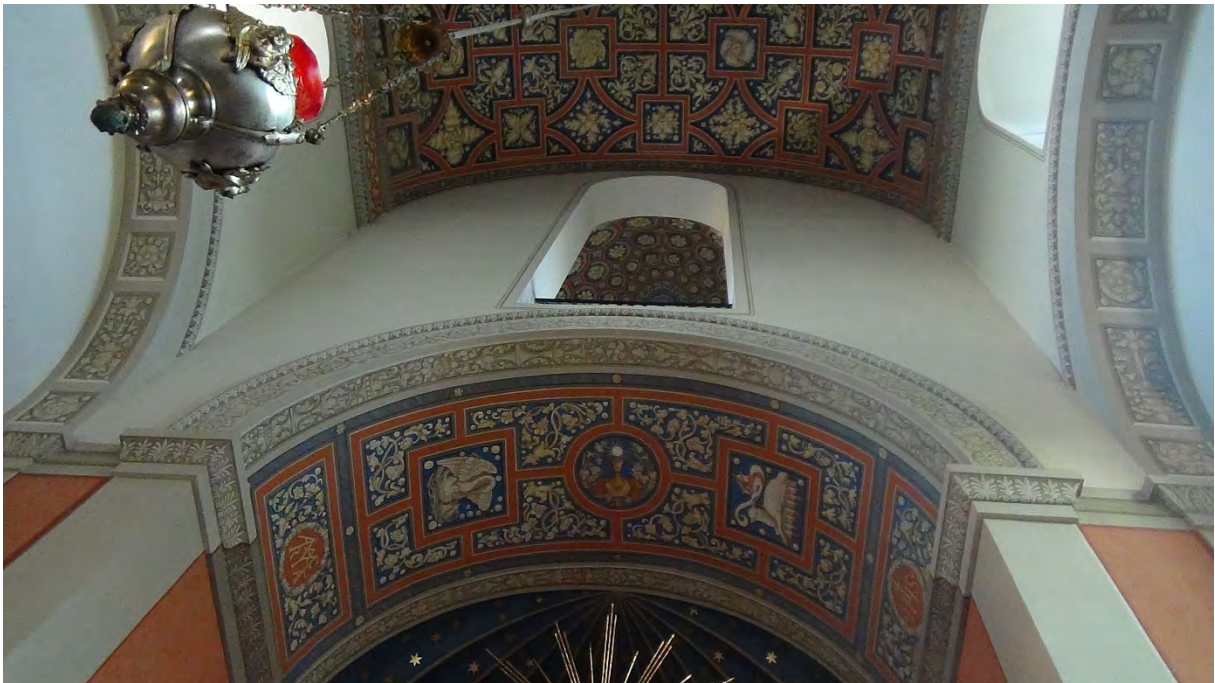
Brochów, kościół par., korpus nawowy, widok na prezbiterium, rekonstrukcja polichromii wnętrza, po 1561, 2009-2010, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka (atryb.), wyk. nieustalona pracownia malarska z Warszawy lub Płocka (atryb.), fot. MW, 2016.

Brochów, kościół par., widok ogólny wnętrza w kierunku chóru muzycznego, rekonstrukcja polichromii wnętrza, po 1561, 2009-2010, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka (atryb.), wyk. nieustalona pracownia malarska z Warszawy lub Płocka (atryb.), fot. MW, 2016.

Brochów, kościół par., prezbiterium, sklepienie, rekonstrukcja polichromii wnętrza, po 1561, 2009-2010, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka (atryb.), wyk. nieustalona pracownia malarska z Warszawy lub Płocka (atryb.), fot. MW, 2016.

Brochów, kościół par., prezbiterium, sklepienie, fragment oryginalnej polichromii, po 1561, proj. Giovanni Battista Venetus z Płocka (atryb.), wyk. niustalona pracownia malarska z Warszawy lub Płocka (atryb.), fot. MW, 2016.

